

Research Article

Vol. 31, No. 25, Spring-Summer 2024, p. 80-97

Conflict of Laws Applicable to Monetary Obligations

Amir Ghaffari¹, Abbas Karimi²

1- PhD Student in Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

(Corresponding author's email: Ghaffariamir@ut.ac.ir)

2- Professor, Department of Private Law, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 16 June 202

Revised: 29 July 2024

Accepted: 17 August 2024

Available Online: 17 August 2024

How to cite this article:Ghaffari, A.; Karimi, A. (2024). Conflict of Laws Applicable to Monetary Obligations. *Encyclopedia of Economic Law Journal*, 31(25): 80-97. (in Persian with English abstract).<https://doi.org/10.22067/economlaw.2024.84929.1320>**1- INTRODUCTION**

Globalization of international trade and communication has resulted in more and more legal issues, for which laws and other sources of law do not provide explicit answers. Money and monetary payments are one of these issues. Money has two seemingly opposing characteristics in cross-border relationships between people: international and national. Due to its place in cross-border economic relations, the medium of exchange has an international character. There is no universal money that acts as a medium of exchange in international relations, but each money has its own nationality (e.g. dirhams and rials).

Although many studies have been conducted on the conflict of laws governing non-monetary obligations, Iranian legal works have not addressed various issues and challenges associated with the conflict of laws governing monetary obligations. Accordingly, this study examines the rules of conflict of laws applicable to monetary obligations.

Even though money is the basis of all financial relationships, defining money in conventional legal terms is difficult. In spite of the fact that money is present in every financial relationship, there is no definition of money in the law. The monetary and banking law of Iran states only that the Iranian currency is the rial. Understanding money requires understanding that it is not a material possession, but purchasing power. Unlike legal events and legal acts, money cannot be classified according to conventional jurisprudence. Lastly, monetary instruments (payment instruments) should not be confused with money.

Money has a dual nature that combines immateriality with materiality. As a "measure of value" in a given society, money has an immaterial aspect. This is the immaterial aspect of money, which symbolizes a country's sovereignty and serves as its economic foundation. Public law and public international law are more concerned with the immaterial side of money.

Material money is money that has been placed in a special society so that it can be exchanged. Money's material aspect is called "purchasing power" and it is the subject of ownership. The material aspect of money is what is the subject of "monetary obligations". In the same way that music is compared to musical instruments, money is compared to monetary obligations. Money can only serve as a "medium of exchange" if it is exchanged. A monetary obligation should be attached to money.

There are specific issues associated with these two aspects of money (immaterial and material) in international private relationships. Immaterial money obeys the laws and regulations of the country where it is issued, while material money (which is the subject of monetary obligations) obeys the law applicable to the contract (which may differ from the law governing money). Taking the example that the law applicable to the loan contract is England while the money subject to the loan is Swiss francs, the law applicable to the loan contract is different from the law applicable to the money. There are problems and challenges associated with the intersection and friction between different laws, for example, the rules of interpretation contained in the law governing the contract (for example, English law) indicate whether a reference to "dollars" in the contract refers to "US dollars",

"Australian dollars" or "Canadian dollars". However, once it has been determined that the "dollar" mentioned in the contract is, for example, "US dollars," the Federal Law of the United States of America (= the law governing money) shall be used to determine what exactly is meant by "US dollars" (i.e., what bills and coins constitute US dollars).

It is required that money take the form of a "monetary obligation" before it can be exchanged for goods or services. It is possible to define money in two ways: in a broad sense and in a strict sense. Payment of a monetary amount is the definition of money, in its broadest sense. As a strict definition, a monetary obligation refers to an obligation whose subject is money. "Obligation to maintain" and "obligation to compensate" are monetary obligations according to the broader definition of monetary obligations, but not according to the strict definition. The characteristics of monetary obligations make them worthy of separate study from non-monetary obligations. Money differs from non-monetary payments in a number of ways, such as defining the definition of payment, determining payment methods as a result of cancellation and annulment, and finally determining remedies for breach of contract.

There are two functions of money in international private relations: money of account and money of payment. Two concepts have been distinguished based on money's dual function as both a medium of exchange and a measure of value. The money of account is the currency of the subject of a monetary obligation and refers to the substantive aspect of the obligation. The money of payment refers to the object paid to the creditor of a monetary obligation, which refers to its formal aspect. For a better understanding of these two concepts, the following example may be useful: if, under English law (the law governing the contract), a person undertakes to pay the pound sterling equivalent of 1000 Swiss francs in London, the Swiss francs serve as the account currency, while the pounds sterling serve as the payment currency. Differentiating between money of account and money of payment has the useful effect of determining the validity of agreements involving foreign currencies as monetary obligations.

It is the practice of accepting foreign currency as money of payment that may endanger the balance of exchange and the monetary and banking system of a country. While the determination of foreign currency as money of account has no effect on the monetary and banking system of the country, it is only used to measure the value of monetary obligations. As a result, the money of account is usually subject to the law of the parties' choice, while the money of payment is generally subject to the rules of the country where the monetary obligation is settled. The separation of money of account and money of payment has the advantage of determining who bears the risk of any changes in the conversion rate between the time of contract conclusion and time of payment due.

Finally, the monetary unit forms the basis of the country's monetary system, and its rules are governed by public law, and in the context of international relations, by public international law. Contrary to this, money, which is a medium of exchange between individuals and the subject of private property, is the subject of another area of law, namely private law and international private law. Money serves to fill the void between the exchanged properties by filling in the space and time. A person's patrimony includes money as the equivalent of the value of the sold property and the purchased property during the time interval between when he sells a property and when he buys another property. It is for this reason that money is referred to as a "bridge between the present and the future". Money in this sense consists of "purchasing power" or, more precisely, "paying power". The purchasing power of a person is the positive part of his or her patrimony that has not yet become tangible property but is destined to do so in the near future.

Despite the emergence of various and complex issues surrounding the conflict of laws governing money and monetary obligations (some of which have been mentioned above), jurists have yet to address the conflict of laws governing money and monetary obligations. Is this due to the materiality of money? Can it be explained by the fact that "money is one of the means of public law"? In light of the fundamental distinction between money and other property, the answer to the first question is clear; in terms of the last question, the answer is also negative, since public law scholars have not given much attention to the above issue; private law scholars have conducted the majority of research on this issue.

2- PURPOSE

While statutes rarely change in the legal system, we always see changes in the legal system, and without a doubt, the root of these changes lies elsewhere. Legislators in democratic societies cannot be reformers; they must reflect the will of the majority in the law as it stands. It is the duty of judges to be reformers, not to follow the will of the people. It is the judge's responsibility to criticize the law expressed by the majority. As a result, judges have been responsible for creating and developing private international law rules in many countries. By presenting new interpretations of existing legal raw materials, the present research aims to guide judges in resolving hard cases. The purpose of this study is to guide judges on various issues related to the conflict of laws regarding money obligations and money.

3- METHODOLOGY

This research presents the results of a library study and a descriptive-analytical method based on a library study. A comprehensive evaluation of the physical and electronic authorities in English, French, German, and Farsi languages has been carried out.

4- FINDINGS

Due to its dual nature, money cannot be governed by traditional conflict laws (e.g. the law of the place where it occurs), which are applicable to other properties. Private international law deals with various issues arising from monetary obligations that differ from other obligations. This includes issues regarding revalorization of monetary obligations when the purchasing power of the foreign currency decreases, the substitution of different currencies, the determination of the validity of agreements to determine foreign currencies as money of payment, late payment and suspensions of monetary obligations, as well as the law of the forum that governs foreign currency disputes.

The name of money (or monetary unit), purchasing power, and monetary means are essential elements in describing money. It is the name of money (or monetary unit) that enables money to function as a measure of value. Purchasing power refers to money's ability to settle debts and obligations. It is coins, bills, and bank account numbers that make money a means of economic exchange.

5- CONCLUSION

As a result of this research, the following results can be summarized. The following issues are covered by the law applicable to the contract: (1) determination of the money of account of the obligation; (2) determining the money of payment; (3) determining the valid way of payment of the monetary obligation; (4) determination of contractual interest; (5) determining the exchange rate to convert the money of account into money of payment; (6) revalorization of monetary obligations; (7) issues related to the inability to perform the contract and the grounds for the suspension of monetary obligations.

Money law regulates the following subjects: (1) determining the monetary unit of each country; (2) determining the current currency in the country; (3) determining money when governments are substituted.

According to the law of the place of execution of the monetary obligation, the following matters are governed: (1) determining the money of payment where the contract of the parties is ambiguous or the validity of their contract regarding the determination of the amount to be paid is doubtful, as well as (2) the determination of bank holidays; (3) determining the grounds for suspension of monetary obligations (eg, illegality of the enforcement of monetary obligations);

"Place of residence of the obligee" acts as a connecting factor in determining the monetary unit of the liability for damages, so in non-contractual obligations, the currency current in the place of residence of the victim should serve as the basis for determining the currency of account for damages liability.

Lex Fori governs the following: (1) The currency of the dispositive part of the court's ruling; (2) Determining interest rate in the absence of an agreement between the parties.

Keywords: Monetary Obligations, Conflict of Laws, Money, Law of Money, Law Applicable to Contract, Money of Account, Money of Payment.

مقاله پژوهشی

دوره ۳۱، شماره ۲۵، بهار و تابستان ۱۴۰۳، ص ۸۰-۹۷

تعارض قوانین حاکم بر تعهدات پولی

امیر غفاری^۱، عباس کریمی^۲

پذیرش: ۱۴۰۳/۵/۲۷

دریافت: ۱۴۰۳/۳/۲۷

چکیده

به دنبال جهانی‌شدن بازرگانی، مسائل حقوقی جدیدی مطرح می‌گردد که پیش از این در قوانین و نیز در دیگر منابع حقوق برای آن‌ها راه‌حل صریحی پیش‌بینی نشده‌است. یکی از این قبیل موضوعات، مسأله تعیین قانون حاکم بر تعهدات پولی است. در این اثر در تلاشیم تا به بررسی مسأله تعیین موضوعات تحت حکومت قوانین حاکم بر تعهدات پولی بپردازیم. لذا، پرسش اصلی این مقاله، آن است قوانین اصلی و فرعی مرتبط با حوزه تعهدات پولی، حاکم بر چه موضوعاتی هستند؟ این مقاله با استفاده از روش تحلیلی-توصیفی و کتابخانه‌ای و بهره‌گیری از ادبیات حقوقی غربی کوشیده اثبات کند قوانین اصلی حاکم بر تعهد پولی، بر تعیین واحد پول محاسباتی موضوع تعهد، تعیین واحد پول پرداختی، تعیین نحوه پرداخت قانونی تعهد پولی، تعیین بهره قراردادی، تعیین نرخ تسعیر جهت تبدیل پول محاسباتی به پول پرداختی، تعدیل تعهدات پولی، مبانی سقوط تعهدات پولی، تعیین واحد پولی و وجه رایج هر کشور، تعیین پول موضوع تعهد در فرض تغییر در حکومت‌ها حاکم است و قوانین فرعی حاکم بر تعهدات پولی، بر شیوه پرداخت، تعیین روزهای تعطیل بانکی، تعیین مبانی تعلیق تعهدات پولی، تعیین قالب پولی قسمت اجرایی رأی دادگاه و تعیین نرخ بهره در فرض عدم وجود بهره قراردادی حکومت می‌کند.

کلیدواژه‌ها: تعهدات پولی، تعارض قوانین، پول، قانون حاکم بر پول، قانون حاکم بر قرارداد، پول محاسباتی، پول پرداختی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه تهران، تهران، ایران؛

(نویسنده مسئول: Ghaffariamir@ut.ac.ir)

۲. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه تهران، تهران، ایران

مقدمه

«پولی» تعهد را نه ناشی از موضوع تعهد بلکه ناشی از نحوه اجرای تعهد می‌داند. در تعریف اخص از تعهد پولی، هر تعهدی که موضوعش پول باشد و ایفای آن از طریق پرداخت مقداری پولی امکان‌پذیر باشد، تعهد پولی محسوب می‌گردد^۳ (Grua, 1998: 259). به تعبیر دیگر، در این تعریف، تعهد پولی آن تعهدی است که هم در بر دارنده پول محاسباتی و هم پول پرداختی باشد^۴. بر خلاف این تعریف، در تعریف اعم، تعهد پولی صرفاً دارای پول پرداختی است. در واقع تعریف اعم از تعهد پولی، کارکردهای متنوع پول را نادیده می‌گیرد و سعی در تقلیل کارکرد پول به وسیله پرداخت دارد، این در حالی است که پول به‌عنوان وسیله محاسبه ارزش نیز ایفای نقش می‌کند. بر این اساس، در تحقیق حاضر، تعریف اخص تعهد پولی مبنای تحلیل‌های آتی قرار می‌گیرد.

لازم به ذکر است که موضوع «قالب‌های پولی»، یعنی اسکناس و سکه، از محل بحث تحقیق حاضر خارج است. با توجه به عینیت قالب‌های پولی، این دسته از اموال همیشه تحت قانون محل وقوع آن‌ها قرار می‌گیرند.^۵ علمای حقوق کامن‌لا با تشبیه اسکناس به برات، به همین نتیجه رسیده‌اند (Proctor, 2012: 1-56) (Collins and Harris, 2018: 33-357). به هر روی، تفاوت اصلی سکه و اسکناس با دیگر اعیان، آن است که اسکناس و سکه، دارای «قوة ابرا» هستند.^۶

همچنین، به منظور فهم بهتر مسائل تعارض قوانین تعهدات پولی، لازم است بین قانون حاکم بر پول و قانون حاکم بر تعهد پولی تفکیک قائل شد. قاعده تبعیت پول از قانون کشور صادرکننده آن (Lex monetae)، یکی از قواعد حقوق بین‌الملل عمومی است که بر مبنای ماده اول منشور حقوق و تکالیف اقتصادی دولت‌ها مصوب ۱۹۷۴^۷ و همچنین بند هفتم از ماده دو منشور ملل متحد^۸

رواج قانونی ندارند، از لحاظ حقوقی پول محسوب نگردیده و کالا به حساب می‌آیند. لذا، جعل آن‌ها، جعل پول محسوب نشده و موضوع معاهدات استرداد مجرمین در رابطه با جعل پول قرار نخواهد گرفت». ر.ک. به:

Arrêts du Tribunal fédéral suisse (Recueil officiel), 78 I, 225.

همچنین، دیوان عدالت اروپایی در پرونده زیر سکه طلای ضرب‌شده توسط آفریقای جنوبی را به دلیل رواج آن در یکی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا، مشمول اصل آزادی سرمایه و نه اصل آزادی نقل و انتقال کالا، دانسته است:

Regina v. Ernest George Thompson and others, C 7/78, Rec. 1978 p. 2247.s

۷- «هر کشوری حق حاکمیتی و سلب‌ناپذیری دارد که نظام اقتصادی خود و نیز نظام‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خود را مطابق با خواست مردم خود، بدون دخالت خارجی، اجبار یا تهدید به هر شکلی انتخاب کند».

۸- «هیچ یک از موارد مندرج در این منشور به سازمان ملل اجازه مداخله در اموری که اساساً در صلاحیت داخلی هر کشوری است را نمی‌دهد و همچنین

برای اینکه بتوان پول را در ازای کالا یا خدمتی پرداخت کرد، آن پول باید موضوع تعهد قرار گیرد. هماهنگ ساختن قواعد حاکم بر پول با قواعد حاکم بر تعهدات، پیچیدگی‌ها و مسائل خاصی را به وجود می‌آورد که مطالعه خاص «تعهدات پولی» از دیگر تعهدات را ضروری می‌سازد. این امر، در مواردی که تعهدات پولی، وصف بین‌المللی پیدا می‌کنند، پیچیده‌تر می‌شود چرا که قواعد مربوط به نظام‌های حقوقی مختلف (قانون حاکم بر واحد پولی، قانون حاکم بر بانک و قانون حاکم بر قرارداد) را درگیر می‌کند. علت این امر، آن است که پولی که وسیله مبادله در روابط بین‌المللی اشخاص واقع می‌شود، پولی واحد و جهان‌شمول نیست، بلکه پول‌های مختلفی است که هر کدام متعلق به کشور یا مجموعه کشورهای خاصی است (مثل، دلار، یورو، درهم و ریال). باوجود مطالعات فراوان در خصوص قواعد حل تعارض مربوط به قوانین حاکم بر تعهدات غیرپولی، در آثار حقوقی ایرانی، به مسائل و چالش‌های مختلف مرتبط با تعارض قوانین حاکم بر تعهدات پولی پرداخته نشده است. بر همین اساس، مطالعه حاضر، به تحلیل قواعد حل تعارض قوانین مربوط به تعهدات پولی اختصاص پیدا کرده است. به منظور تعیین موضوع بحث، ابتدا لازم است منظور از تعهد پولی، تبیین گردد.

می‌توان دو تعریف از تعهد پولی ارائه نمود؛ در تعریف اعم، تعهد پولی به «هر تعهدی که از طریق پرداخت مقداری پول، ایفا گردد» تعریف می‌شود (Malaurie et al, 2007: 1096) (Proctor, 2012: 3.05) (Schmidt, 1997: C1). بر اساس این تعریف، موضوع تعهد پولی، می‌تواند پول باشد یا ارزشی که بر اساس معیاری غیر از پول، تعیین می‌شود. تعریف مزبور، وصف

۳- فرانسوا تره تعهد پولی را «تعهد به انتقال مالکیت مقداری پول یا تعهد به پرداخت یک ارزش» تعریف می‌کند (Terré, 2020: 365).

۴- جهت تعریف و مقایسه اصطلاحات پول محاسباتی و پول پرداختی، رجوع شود به قسمت «۱-۱».

۵- شایان توجه است که تحت حقوق آلمان نیز، اسکناس و سکه، عین محسوب می‌شوند (Schmidt, 1997: 86s). حقوق سوئیس نیز همین موضع را دارد (Nobel, 1987: 291). نویسندگان فرانسوی نیز اسکناس و سکه را عین می‌دانند (Kleiner, 2009: 579). در همین راستا، بولتن فصلی بانک فرانسه (Bulletin trimestriel de la Banque de France) در شماره مورخ فوریه سال ۱۹۷۶ می‌نویسد: «اگرچه در زمان‌های گذشته، اسکناس نشان‌گر تعهد نهاد منتشرکننده آن بود، اما امروزه اسکناس مال منقول محسوب می‌شود».

۶- در همین راستا، دادگاه فدرال سوئیس در رأی مورخ ۱۶ ژوئیه ۱۹۲ بیان می‌دارد: «شیانی مانند سکه طلای بریتانیایی و سکه نقره سوئیسی که دیگر

پولی دانست که حداقل یکی از شرایط فوق، در رابطه متعهد و متعهدله وجود داشته باشد^{۱۲} (Kleiner, 1985: 51).

در نهایت، باید گفت واحد پولی، اساس نظام پولی کشور را تشکیل می‌دهد و قواعد حاکم بر آن، تحت حقوق عمومی قرار می‌گیرد و در چارچوب روابط بین‌المللی نیز، حقوق بین‌الملل عمومی بر آن حاکم است. بر خلاف آن، پولی که وسیله مبادله بین اشخاص و موضوع مالکیت خصوصی واقع می‌شود، در حوزه دیگری، یعنی حقوق خصوصی و حقوق بین‌الملل خصوصی قرار می‌گیرد^{۱۳}. این پول، به تعبیری، آن چیزی است که خلاء زمانی و مکانی بین اموال مورد معاوضه را پر می‌کند. به تعبیر روشن‌تر، در فاصله زمانی بین زمانی که فرد مالی را می‌فروشد و زمانی که مالی را می‌خرد، پول به عنوان مابازای مال فروخته شده و مال خریداری شده در دارایی فرد قرار می‌گیرد. به همیت دلیل، از پول به عنوان «پُل بین حال و آینده» یاد شده است (Keynes, 1936: 293). پول در این معنی، حاوی «قدرت خرید» یا به تعبیر دقیق، «قدرت پرداخت» است. قدرت خرید، آن بخش مثبت از دارایی شخص است که فعلاً به مال واقعی تبدیل نشده است منتها سرنوشت محتوم آن، این است که به چنین مالی تبدیل شود.

پس از این مقدمه، در ادامه، ابتدا به پرسش اصلی مقاله حاضر می‌پردازیم: چه موضوعاتی تحت قوانین اصلی حاکم بر تعهدات پولی بین‌المللی قرار دارند؟ (قسمت «۱»)، و سپس، چه موضوعاتی تحت قوانین فرعی حاکم بر تعهدات پولی قرار می‌گیرند؟ (قسمت «۲»).

۱. قوانین اصلی حاکم بر تعهدات پولی

در این قسمت، طی دو بخش به بررسی قوانین اصلی حاکم بر تعهدات پولی خواهیم پرداخت. بدین نحو که در قسمت «۲-۱»، ابتدا به بررسی موضوعات تحت حاکمیت قانون حاکم بر تعهدات پولی می‌پردازیم و سپس، در قسمت «۲-۲»، از موضوعات تحت حاکمیت قانون حاکم بر پول بحث خواهیم کرد.

توجیه می‌گردد (Rousseau, 1974: 86) (Proctor, 2012: 19.02). بر اساس این قاعده، هر کشور می‌تواند واحد پولی خود و نظامات حاکم بر آن را تعیین کند. نظامات مذکور، به تبع انتخاب واحد پولی خاص توسط طرفین قرارداد، بر قرارداد حکومت خواهد کرد، فارغ از اینکه قانون حاکم بر قرارداد با قانون کشور صادرکننده پول مزبور یکی باشد یا خیر. قانون حاکم بر تعهد پولی، همان قانون حاکم بر قرارداد است که اصولاً توسط طرفین انتخاب می‌شود، مگر در موارد استثنای حکومت قواعد آمره یا نبود قانون منتخب طرفین.

نکته دیگر آن که اساساً موضوع قواعد حل تعارض قوانین تعهدات پولی، تعهدات پولی بین‌المللی است. به منظور تشخیص مواردی که تعهدات پولی، واجد وصف بین‌المللی هستند، می‌توان خارجی بودن واحد پول موضوع تعهد را دلیل بین‌المللی توصیف کردن تعهد پولی مطرح کرد. در این رابطه، سوالی که مطرح می‌شود، آن است که چه زمان می‌توان پول را خارجی دانست؟ در زمان‌های گذشته، تصویری که روی سکه و اسکناس نقش بسته بود، ملاک تعیین خارجی بودن پول بود^{۱۴}؛ منتها، امروزه، ملاک خارجی بودن پول، تابعی از محل پرداخت^{۱۵} و مقر دادگاه رسیدگی کننده به دعوا^{۱۶} می‌باشد. در انتخاب معیار جهت تعیین خارجی بودن پول، نمی‌توان معیاری مطلق را برگزید؛ خارجی بودن پول، با توجه به اوضاع و احوال هر قضیه و به صورت نسبی تعیین می‌شود؛ نسبت به دادگاه رسیدگی کننده به دعوا، زمانی که پول موضوع دعوا را دولتی به غیر از دولت متبوع دادگاه منتشر کرده باشد، با پول خارجی مواجه خواهیم بود. نسبت به طرفین قرارداد، پول آن‌گاه وصف خارجی خواهد داشت که تمام یا قسمت غالب دارایی طرفین قرارداد را ارزی غیر از ارز موضوع قرارداد تشکیل داده باشد یا ارز مورد نظر، خارج از محل اقامت یا محل فعالیت طرفین انتشار پیدا کرده و رواج داشته باشد یا ارز موضوع تعهد فاقد رواج در محل پرداخت تعهد باشد (Kleiner, 2010: 178). با توجه به جمیع آن‌چه گفته شد، می‌توان تعهد پولی بین‌المللی را تعهدی

۱۱- نویسندگان زیر، ملاک خارجی بودن پول را تابعی از مقر دادگاه رسیدگی کننده به دعوا می‌دانند: (Mann, 1992: 189) (Schmidt, 1997: 244-4) (Van Hecke, 1964: 155) (Nurit-Pontier, 1994: 12).

۱۲- به تعبیر برخی نویسندگان، تعهد، آن‌گاه وصف خارجی پیدا می‌کند که «قوانین دو یا چند کشور مختلف جهت پاسخگویی به یک مسأله حقوق بین‌الملل خصوصی مطرح شوند» (Mayer et Heuzé, 2007: 76).

۱۳- به همین دلیل است که عنوان قانون فدرال مصوب ۲۲ دسامبر ۱۹۹۹ سوئیس، «قانون فدرال در خصوص واحد پولی و ابزارهای پرداخت» است.

از اعضا می‌خواهد که چنین موضوعاتی را تحت این منشور حل و فصل کنند. اما این اصل به اعمال اقدامات اجرایی تحت فصل هفتم خدشه‌ای وارد نمی‌کند».

9 Crim. 25 mars 1837, S. 1838, 1, p. 171.

۱۰- نویسندگان زیر، ملاک خارجی بودن پول را تابعی از محل پرداخت پول می‌دانند: (Malaurie, 1978: 294) (Bequignon, 1925: 5) (Mezger, 1971: 45) (Bruneau, 1984: 90) (Lalive, 1971: 45) (Caemmerer, 1977: 3) (1967: 584).

۱-۱. قانون حاکم بر قرارداد موجد تعهد پولی

در تبیین موضوعات تحت حاکمیت قانون حاکم بر قرارداد، باید به موضوعاتی همچون، تعیین واحد پول محاسباتی موضوع تعهد؛^{۱۴} تعیین واحد پول پرداختی؛ تعیین نحوه پرداخت قانونی تعهد پولی؛^{۱۵} تعیین بهره قراردادی؛^{۱۶} تعیین نرخ تسعیر جهت تبدیل پول محاسباتی به پول پرداختی؛ مسائل مربوط به تعذر اجرای قرارداد و مبنای سقوط تعهدات پولی و موضوع تعدیل تعهدات پول، اشاره نمود.

قانون حاکم بر قرارداد، در موارد ابهام در تعیین واحد پول محاسباتی تعهد یا فقدان تعیین واحد پول محاسباتی تعهد توسط طرفین، واحد پول محاسباتی موضوع تعهد را تعیین می‌کند (Jacquet et al, 2014: 744). به منظور تعیین موضوع تعهد پولی، دو سوال مطرح می‌شود: موضوع تعهد پولی چیست و به چه میزان است؟ سوال اول، به واحد پول محاسباتی موضوع تعهد اشاره دارد و سوال دوم به ارزش موضوع تعهد ارتباط پیدا می‌کند. تفکیک بین این دو جنبه، جهت تحلیل قواعد حقوقی حاکم بر تعهدات پولی، ضروری می‌باشد. نظام حاکم بر تعهدات پولی در حقوق بین‌الملل خصوصی، بر مبنای نقش پول خارجی در تعهد پولی (نقش محاسباتی یا پرداختی) تعیین می‌شود. تفکیک بین پول محاسباتی و پول پرداختی^{۱۷}، که در نظام‌های حقوقی متعددی شناخته شده است^{۱۸} (Mann, 1992: 205)، تفکیکی تصنعی از دو چهره واقعی واحد نیستند، بلکه دارای ماهیت‌های مختلفی می‌باشند که موضوع قواعد حقوقی مختلفی قرار می‌گیرند. تفکیک مزبور، تعبیر دو کارکرد مختلف پول است: محاسبه ارزش و پرداخت^{۱۹}.

در وهله اول، تعیین واحد پول محاسباتی موضوع تعهد، ساده به نظر می‌رسد، چرا که در غالب موارد، واحد مزبور به صراحت در قرارداد تعیین شده‌است. با این حال، در همه موارد، مسأله به این سادگی نیست؛ در مواردی ممکن است توافق طرفین در خصوص واحد پول محاسباتی موضوع تعهد روشن نباشد و مثلاً به «ارزش بازاری» ارجاع داده باشند یا مثلاً، فرضی را می‌توان در نظر گرفت که دو شخص کانادایی و آمریکایی قراردادی منعقد کرده و وجه-المعامله را هزار دلار قرار داده‌اند؛ اشاره به دلار در این قرارداد، اشاره به دلار کانادا است یا دلار آمریکا؟

یکی از فواید تفکیک بین واحد پول محاسباتی و واحد پول پرداختی در تشخیص حدود اعتبار تعیین ارز خارجی به عنوان قالب تعهدات پولی است. بدین شرح که آنچه ممکن است نظام پولی و بانکی کشور و تعادل پرداخت‌ها در یک نظام پولی را به مخاطره اندازد، تعیین ارز خارجی به عنوان پولی پرداختی است. این در حالی است که تعیین ارز خارجی به عنوان پول محاسباتی، اصولاً تأثیری بر نظام پولی و بانکی کشور ندارد و صرفاً معیاری برای محاسبه ارزش موضوع تعهد محسوب می‌گردد (Kleiner, 2009: 591). از دیگر فواید این تفکیک آن است که تعیین می‌کند ریسک تغییر در نرخ تبدیل واحد پول محاسباتی به واحد پول پرداختی در فاصله انعقاد قرارداد تا سررسید پرداخت را چه کسی برعهده می‌گیرد.

بر این اساس، قواعد تفسیری موجود در قانون حاکم بر قرارداد (برای نمونه، قانون انگلیس) مشخص می‌کند که اشاره به «دلار» در قرارداد، اشاره به کدام یک از «دلار آمریکا»، «دلار استرالیا» و یا «دلار کانادا» بوده است. اما پس از تعیین این که

در حقوق آلمان نیز بین پول محاسباتی (Schuldwährung) و پول پرداختی (Zahlungswährung) تفکیک انجام می‌گیرد (Schmidt, 1997: 244-2)؛ در حقوق سوئیس نیز، بند ۲ از ماده ۱۴۷ قانون بین‌الملل خصوصی، به بحث از پول محاسباتی اختصاص دارد و بند سوم همان ماده به موضوع پول پرداختی می‌پردازد. آرای زیر از رویه قضایی فرانسه نیز بین پول محاسباتی و پول پرداختی قائل به تفکیک شده‌است:

Civ. 14 janvier 1931, Ville de Tokyo, JDI 1931, p. 126; Civ. 5 juin 1934, Est Lumiere, JDI 1935, p. 90; لازم به ذکر است که دیوان عالی کشور فرانسه نسبت به توصیف پول پرداختی توسط دادگاه‌های پایین‌تر، اعمال نظارت می‌کند:

Com. 21 avril 1992, RJDA 1992, n°939.

۱۹- برای شرح این تفکیک توسط لرد دنینگ، ر.ک.:

Woodhouse AC Israel Cocoa Ltd. SA v Nigerian Produce Marketing Co. Ltd. [1971] 2 Q.B. 23 at p. 54. S

14- Bonython v Commonwealth of Australia (1951) A.C. 201.

15- Rome I Art.I2(I)(b).

16- Miliangos v George Frank (Textiles) Ltd. (No. 2) (1977) Q.B. 489.

۱۷- بر مبنای کارکرد دوگانه پول به عنوان «معیار محاسبه ارزش» و «وسیله پرداخت»، بین دو مفهوم پول محاسباتی و پول پرداختی تفکیک شده‌است. پول محاسباتی به قالب ارزی موضوع تعهد پولی اشاره داشته و جنبه ماهوی دارد. در حالی که پول پرداختی، اشاره به وسیله پرداخت تعهد پولی داشته و دارای جنبه شکلی است. جهت تبیین بهتر این دو مفهوم اشاره به مثال زیر مفید است: اگر شخصی به موجب قانون انگلیس متعهد به پرداخت هزار فرانک سوئیس در لندن باشد، فرانک سوئیس نقش پول محاسباتی و بوند استرلینگ نقش پول پرداختی را ایفا می‌کند.

۱۸- در حقوق انگلستان، رأی زیر از دیوان عالی کشور (مجلس اعیان)، به روشنی بین پول محاسباتی و پول پرداختی تفکیک قائل شده‌است:

Woodhouse A. C. Israel Cocoa Ltd. V. Nigerian Produce Marketing Co. Ltd., [1972], AC 741

پولی حکومت می‌نماید. نا گفته نماند حسب رأی مزبور، زمان وقوع پرداخت تعهد پولی، زمان وصول وجوه به حساب دریافت‌کننده می‌باشد. با تعیین زمان پرداخت تعهد، مکان پرداخت تعهد نیز مشخص می‌شود: محل دریافت وجوه توسط ذی‌نفع وجوه (که معمولاً محلی است که حساب بانکی ذی‌نفع وجوه در آن مستقر است).

در این رابطه، لازم به ذکر است امروزه، کشورها تاکید بر استفاده از ابزارهای پولی قابل ردیابی در پرداخت‌ها دارند. برای مثال، مواد ۶-۱۱۲ و ۸-۱۱۲ از مجموعه قوانین پولی و مالی فرانسه، اشخاص بازرگان و غیربازرگان را ملزم می‌کند به ترتیب در معاملات بالای ۱۱۰۰ یورو و ۳۰۰۰ یورو، از ابزارهای پولی قابل ردیابی (مثل، پرداخت از طریق انتقال وجه از حساب بانکی و صدور چک بانکی) استفاده کنند. البته موضع حقوق انگلستان متفاوت است، دادگاهی در انگلیس در سال ۱۹۸۹ دفاع خواننده دعوا مبنی بر عدم امکان بازپرداخت سپرده بانکی به علت تحریم‌های آمریکا را رد کرده و وی را محکوم به پرداخت دویست و نود و دو میلیون دلار وجه نقد در وجه خواهان کرده است.^{۲۴} تحت حقوق ایران، استفاده از وجه نقد (سکه و اسکناس) در پرداخت‌ها با محدودیت مواجه نیست، صرفاً در برخی موارد استثنایی، که وجه‌المعامله به صورت نقدی پرداخت می‌شود، چنانچه دریافت‌کننده وجوه، از

منظور از «دلار» مذکور در قرارداد، به عنوان مثال «دلار آمریکا» بوده است، آن‌گاه تعیین این‌که دقیقاً منظور از «دلار آمریکا» چه چیزی است (یعنی چه اسکناس‌ها و سکه‌هایی دلار آمریکا محسوب می‌گردد)، با قانون فدرال ایالات متحده آمریکا (= به عنوان قانون حاکم بر پول) خواهد بود.

موضوع دیگری که ذیل قانون حاکم بر قرارداد قرار می‌گیرد، موضوع تعریف پرداخت صحیح تعهد پولی است.^{۲۰} (Proctor, 2012: 7.02). بدین نحو که قانون حاکم بر قرارداد تعیین خواهد کرد که آیا اقدامات متعهد منجر به برائت ذمه وی نسبت به تعهد پولی شده یا وی در موقعیت نقض تعهد پولی است.^{۲۱} حکومت قانون حاکم بر قرارداد، بر موضوع نحوه پرداخت تعهد پولی، نتیجه منطقی «اصل اسمی‌گرایی»^{۲۲} است به طوری که قانون حاکم بر قرارداد نه تنها میزان و حدود موضوع تعهد را مشخص می‌کند، بلکه نحوه پرداخت موضوع تعهد پولی را نیز معین می‌سازد. در تأیید قاعده حکومت قانون حاکم بر قرارداد نسبت به تعریف پرداخت صحیح تعهد پولی در حقوق ایران، می‌توان به رأی شماره «۹۴۰۹۹۷۲۱۶۰۴۰۰۱۳۲» مورخ ۱۳۹۴/۰۲/۱۹ صادره توسط شعبه ۳۹ دادگاه عمومی تهران اشاره نمود.^{۲۳} در قضیه موضوع این رأی، اختلاف بر سر این بوده که آیا تعهد نسبت به پرداخت ارز خارجی به حساب مقصد، تعهد به وسیله می‌باشد یا تعهد به نتیجه؟ به تعبیر دیگر، پرداخت تعهد پولی خارجی در چه زمانی انجام گیرد؟ به محض ارسال وجوه توسط پرداخت‌کننده یا در زمان، وصول وجوه ارز خارجی در حساب مقصد؟ در قضیه موضوع دعوا، ارز موضوع دعوا، دلار آمریکا بوده و محل پرداخت تعهد نیز خارج از ایران، با این حال، قاضی رسیدگی‌کننده به دعوا، بدون رجوع به قوانین کشورهای دیگر، اقدام به حل و فصل دعوا نموده است. این بدین معنی است که از دیدگاه قاضی، قوانین ایران به عنوان قانون حاکم بر قرارداد طرفین، بر موضوع تعریف پرداخت صحیح تعهد

35 (2014: 2014) Malaurie, Aynès et Stoffel-Munck, 2020: 1075). و برای مشاهده بحث تفصیلی راجع به پرداخت از طریق سیستم بانکی نیز، ر.ک.: (Geva, 2020: 54).
 ۲۲ طبق اصل اسمی‌گرایی، تا زمانی که اسم واحد پولی ثابت باقی مانده است، قوه ابرای واحد پولی ثابت می‌ماند حتی اگر واحد پولی در گذر زمان، دچار کاهش در ارزش شده باشد. در نتیجه این اصل، متعهد یک تعهد پولی، همواره متعهد به پرداخت تعداد ثابتی از واحدهای پولی موضوع تعهد بوده و نمی‌توان وی را مجبور به پرداخت ارزش اولیه آن‌ها نمود.
 ۲۳ این رأی، طی رأی شماره «۹۴۰۹۹۷۰۲۲۰۴۰۰۸۳۴» مورخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۶ صادره توسط شعبه ۴ دادگاه تجدیدنظر استان تهران تأیید گردیده است.
 24- Libyan Arab Foreign Bank v Bankers Trust Co [1989] QB 728.

۲۰ «قانون حاکم بر قرارداد بر موضوعات زیر حاکم است: ... (ب) اجرا» (بند ۱ ماده ۱۲ تصویب‌نامه رم ۱)
 ۲۱ برای مطالعه بیشتر در خصوص مفهوم پرداخت و رویه قضائی کشورهای کامن‌لا ر.ک.: (Dixon, 2021: 1-09s) (Goode and Brindle and Cox, 2018: 1-) (McKendrick, 2017: 254 001s, 3-001s). همچنین، برای بررسی ماهیت پرداخت در حقوق فرانسه، ر.ک.: (Terré, 2020: 1412s) (Beudant et Lerebours-) (Pigeonnière, 1951: 51 Mazeaud et Chabas, 1991: 927) (Marty, Raynaud et Jestaz, 1989: 194) (927 Grua,) (Catala, 1961: 159) (Bénabent, 2021: 744) (Loiseau, 2006: 171) (Sériaux, 2004: 225) (2003: 479 Zénati-Castaing et Revet,) (Roussille, 2015: 549)

ماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی) نیز تسری داد.

موضوع دیگری که تحت قانون حاکم بر قرارداد قرار می‌گیرد، تعیین نرخ تسعیر برای تبدیل واحد پول محاسباتی به واحد پول پرداختی است. این حکم از گذشته مورد اجماع علمای حقوق بین‌الملل خصوصی بوده است که قانون حاکم بر قرارداد، تعیین کننده نرخ تسعیر بین واحد پول محاسباتی و واحد پول پرداختی است (Collins and Harris, 2018: 37R-051) (Proctor,) (Evan, 1956: 7.52) (2012: 307) (Dach, 1954:155). در توجیه این حکم می‌توان گفت از آنجایی که نرخ تسعیر مستقیماً روی مقدار بدهی پرداختی تأثیر می‌گذارد، لذا موضوعی ماهوی است و باید از قانون حاکم بر قرارداد تبعیت نماید. تحت حقوق فرانسه، انگلستان و ایران^{۲۸}، نرخ تسعیر در زمان و محل پرداخت، معیار تبدیل پول محاسباتی به پول پرداختی قرار می‌گیرد^{۲۹} (Terré, 2020: 1459) (Proctor,) (2012: 7.51)؛ مگر آن که متعهد در پرداخت تأخیر کرده و این تأخیر مستند به وی بوده باشد، در این فرض، متعهد می‌تواند پرداخت طبق نرخ رایج تسعیر در سررسید پرداخت یا زمان پرداخت واقعی را درخواست کند^{۳۰} (Kullmann, 1992: 276) (Mestre,)

صاحبین مشاغل غیرمالی^{۲۵} باشد، دریافت‌کننده وجوه ملزم به انجام رویه شناسایی معمول^{۲۶} می‌باشد^{۲۷}.

همان‌گونه که اجرای تعهدات پولی تحت حکومت قانون حاکم بر قرارداد، قرار می‌گیرد، مبانی سقوط تعهدات پولی نیز تحت همین قانون واقع می‌گردد. مسأله مهمی که در رابطه با تعهدات پولی مطرح می‌گردد، ارتباط بین تعذر (به عنوان یکی از مبانی سقوط تعهدات به صورت کلی) و تعهدات پولی است. در این خصوص شایان توجه است که تحت نظام‌های مختلف حقوقی دنیا، اجرای تعهد پولی هیچ‌گاه متعذر نمی‌گردد. این حکم، نتیجه کلی بودن ماهیت پول است. در هر صورت، تعذر انجام تعهد پولی در محل اجرای آن،^{۲۹} ممکن است منجر به تعلیق اجرای تعهد پولی گردد، نه سقوط آن.

یکی دیگر از موضوعات تحت حاکمیت قانون حاکم بر قرارداد، موضوع تعلق بهره به تعهدات پولی است (Collins and Harris, 2018: 37-088). این حکم نتیجه منطقی فرع بودن «بهره» نسبت به «اصل» تعهد پولی است؛ همان‌طور که اصل تعهد پولی تحت حاکمیت قانون حاکم بر قرارداد واقع می‌شود، فرع آن نیز به تبع، از این قانون تبعیت می‌کند. با النای خصوصیت از موضوع این حکم (بهره)، می‌توان این حکم را به موارد موضوع

۲۸- برای تأیید این حکم در حقوق کامن‌لا ر.ک.: (Proctor, 2012: 3.05) (Dixon, 2020: 5.22). در همین راستا، حقوق آلمان ر.ک.: (Bamberger and Roth, 2007: 1-610).

۲۹- مثال بارز این فرض، ممنوعیت انجام پرداخت در محل اجرای تعهد پولی به واسطه تحریم‌های بین‌المللی است.

۳۰- در تأیید این حکم می‌توان به رأی قطعی شماره ۹۳۰۹۹۷۰۲۶۹۴۰۰۸۴۰ مورخ ۱۳۹۳/۰۷/۱۵ صادره از شعبه ۵۱ دادگاه تجدیدنظر استان تهران اشاره نمود که خولنده (وام‌دهنده) را ملزم به دریافت وام‌های مندرج در قراردادهای موضوع دعوا به نرخ ارز رسمی زمان سررسید (ارز مرجع در محل بازپرداخت وام) و سپس آزادسازی اسناد و وثایق رهنی وام‌ها می‌نماید. مستخرج از سایت: «<https://ara.jri.ac.ir/Judge/Text/10288>».

۳۱- برای دیدن این حکم در آرای صادره از دادگاه‌های انگلستان ر.ک.: George Veflings Rederi A/S v President of India [1979]1 WLR 59, 63, per Lord Denning MR.

۳۲- برای دیدن این حکم استثنایی در آرای دادگاه‌های فرانسوی ر.ک.: Cour de cassation, chambres civiles, Ire, 18 déc. 1990, Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, chambres civiles I, no 300; Cour de cassation, chambres civiles, 2e, 29 mai 1991, Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, chambres civiles, II, no 165; Cour de cassation, chambres civiles, Ire, 20 mai 2009, Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, chambres civiles I, no 101.

۲۵- بند «ث» ماده ۱ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۰۲، مشاغل غیرمالی را چنین تعریف می‌کند: «مشاغلی که شاغلین آن معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند از قبیل پیش‌فروش کنندگان مسکن یا خودرو، طلافروشان، صرافان، فروشندگان خودرو، فرش‌های قیمتی، فروشندگان عتیقه‌جات و هر نوع محصول گران‌قیمت».

۲۶- حسب ماده ۵۹ آیین‌نامه اجرایی مصوب ۱۳۹۸/۰۷/۲۲ ماده (۱۴) الحاقی قانون مبارزه با پولشویی، شناسایی معمول شامل اقدامات زیر است: (۱) احراز هویت ارباب‌رجوع، (۲) اطمینان از شناسایی مالک واقعی، (۳) شناخت ماهیت، هدف و میزان فعالیت طرف قرارداد، (۴) بررسی اسناد و مدارک مثبتة سمت اشخاصی که تحت هر عنوان (از جمله ولی، وصی، قیم، وکیل و نماینده شخص حقوقی) به نمایندگی از اشخاص دیگر عمل می‌کنند، علاوه بر انجام رویه‌های احراز هویت در خصوص این اشخاص».

۲۷- ماده ۱۵۰ آیین‌نامه اجرایی مصوب ۱۳۹۸/۰۷/۲۲ ماده (۱۴) الحاقی قانون مبارزه با پولشویی: «صاحبان مشاغل غیرمالی مکلف‌اند در موارد زیر نسبت به انجام یا به‌روزرسانی رویه‌های شناسایی معمول اقدام کنند: [...] ۲- هنگام انجام معاملات بیش از سه برابر سقف مقرر به‌صورت نقدی؛ منظور از سقف مقرر در ماده مزبور، مبلغ سقف مقرر در قانون برگزاری مناقصات جهت انجام معاملات خرد است که هر ساله توسط هیأت وزیران به استناد تبصره (۱) ماده (۳) قانون برگزاری مناقصات تصویب می‌گردد. سقف مزبور در سال ۱۴۰۲ شمسی، طی تصویب‌نامه ۶۱۱۷۹/ت/۵۰۰۴۸ هـ مورخ ۱۴۰۲/۲۴/۲ هیأت وزیران، معادل یک میلیارد و چهارصد و پنجاه میلیون ریال تعیین شده است.

در هر حال، باید دانست حکم فوق (اختیار متعهدله در انتخاب بین نرخ تسعیر زمان سررسید یا نرخ تسعیر در زمان پرداخت، در فرض انقضای سررسید تعهد پولی) در جایی است که طرفین نسبت به نرخ تسعیر یا روز مبنای نرخ تسعیر توافقی نکرده باشند؛ بدیهی است که در صورت توافق، همان ملاک خواهد بود.

آخرین موضوعی که تحت قانون حاکم بر قرارداد قرار می‌گیرد، موضوع تعدیل تعهدات پولی است. تعدیل تعهدات پولی در دو مورد مطرح می‌شوند. نخست آن که واحد پولی موضوع تعهد، دچار جایگزینی شده باشد؛ دوم آن که واحد پولی موضوع تعهد دستخوش کاهش یا افزایش ارزش شده باشد. لازم به توجه است جبران کاهش ارزش پول با حکم به بهره و خسارت تأخیر تأدیه متفاوت است. توضیح آن که بهره و خسارت تأخیر تأدیه در جایی مورد حکم قرار می‌گیرند که تعهد پولی در سررسید ایفا نشده باشد. در حالی که در مورد جبران کاهش ارزش پول، فارغ از این که سررسید تعهد حال شده باشد یا خیر، برای این که پرداخت بدهکار، پرداختی معتبر تلقی گردد، بایستی اصل دین را تعدیل کرد.

در فرض تعدیل یا جایگزینی واحد پولی، قانون حاکم بر پول، تعیین‌کننده ضریب تعدیل واحد پولی قدیم به جدید خواهد بود. با توجه به اینکه تعدیل تعهدات پولی، مستقیماً در میزان تعهد پولی تأثیرگذار هستند، لذا قواعد مربوط به آن، از جمله قواعد ماهوی می‌باشند، در نتیجه از قانون حاکم بر ماهیت تعهد، یعنی قانون حاکم بر قرارداد، پیروی می‌کنند.^{۳۷} از آنجایی که پول، همیشه ارزش اسمی خود را در کشور منتشرکننده آن حفظ می‌کند، لذا تأثیر کاهش یا افزایش قدرت خرید پول بر تعهدات مدیون، به قانون حاکم بر پول ارتباطی پیدا نمی‌کند، بلکه تحت قانون حاکم بر تعهد پولی قرار می‌گیرد.^{۳۸} تحت حقوق ایران، قاعده عامی که تعدیل تعهدات پولی بین‌المللی را تجویز کند وجود ندارد، لذا، اصولاً نمی‌توان به استناد کاهش ارزش پول خارجی موضوع تعهد، تعدیل ارزش پول موضوع تعهد را درخواست کرد. با این حال، بر این حکم می‌توان استثنا قائل شد؛ در مواردی که ارزش واحد پولی خارجی

(1991: 529) (Fages, 2009: 532) (Mattout, 2009: 104). ماده ۶۰۱۹ اصول قراردادهای تجاری بین‌المللی نیز حاوی حکمی مشابه حکم فوق می‌باشد.^{۳۳} تحت حقوق ایران، در فرض تأخیر متعهد در پرداخت تعهد پولی، چنانچه از زمان سررسید تعهد تا زمان پرداخت، ارزش واحد پول محاسباتی نسبت به ارزش واحد پول پرداختی افزایش پیدا کرده باشد (با افزایش نرخ تسعیر پول محاسباتی به پول پرداختی مواجه باشیم)، بنا بر وحدت ملاک با حکم ماده ۳۱۴ قانون مدنی ایران^{۳۴}، متعهدله می‌تواند پرداخت بر مبنای نرخ تسعیر زمان پرداخت را درخواست کند چرا که بعد از انقضای سررسید، متعهد در حکم غاصب بوده و حقی نسبت به ارزش افزایش‌یافته پول محاسباتی نخواهد داشت. در صورتی که از زمان سررسید تعهد تا زمان پرداخت، ارزش واحد پول محاسباتی نسبت به ارزش واحد پول پرداختی کاهش یافته‌باشد (کاهش نرخ تسعیر پول محاسباتی به پول پرداختی مطرح باشد)، بر اساس وحدت ملاک با مفهوم مخالف حکم ماده ۶۴۹ قانون مدنی ایران^{۳۵}، متعهدله می‌تواند پرداخت بر مبنای نرخ تسعیر زمان سررسید را مطالبه کند. این حکم، با الغای خصوصیت از موضوع ماده ۶۵۴ قانون مدنی ایران و تسری حکم آن به سایر اعمال نامشروع، تقویت می‌شود؛ بدین توضیح که دعوای متعهد جهت پرداخت بر اساس نرخ تسعیر در زمان پرداخت، مبتنی بر عمل نامشروع وی در عدم ایفای تعهد در سررسید می‌باشد، لذا مسموع نخواهد بود. در تقویت این حکم، می‌توان به رأی شماره «۹۲۱۳۰۴» مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۴ صادره توسط شعبه ۱۱۰ دادگاه عمومی حقوقی تهران اشاره نمود.^{۳۶} در دعوای موضوع این رأی، اختلاف بر سر نرخ تسعیر ارز موضوع قراردادهای قرض منعقد در کشور روسیه، ایجاد شده‌است. مقرض مدعی لزوم بازپرداخت قرض بر اساس نرخ تسعیر زمان بازپرداخت واقعی بوده و مقترض، مدعی لزوم بازپرداخت قرض بر اساس نرخ تسعیر زمان سررسید قرارداد قرض می‌باشد. قاضی در تأیید موضع مقترض، حکم به لزوم بازپرداخت قرض حسب نرخ تسعیر زمان سررسید قراردادهای قرض می‌دهد.

۳۶ این رأی، توسط رأی شماره «۹۳۰۹۹۷۰۲۶۹۴۰۰۸۴۰» مورخ ۱۳۹۳/۰۷/۱۵ صادره توسط شعبه ۵۱ دادگاه تجدیدنظر استان تهران تأیید شده‌است.

۳۷ این حکم در رأی زیر نیز مورد تأیید قرار گرفته‌است:

British Bank for Foreign Trade v Russian Commercial & Industrial Bank (No 2) (1921) 38 Times Law Reports 65.

38- Anderson v Equitable Life Assurance Society." (1929) 134 L.T. 557; Re Schnapper [1936] I All E.R. 322; Kornatzki v Oppenheimer (1937) 4 All E.R. 133.

۳۳- بند ۳ و ۴ این ماده بیان می‌دارد: «(۳) پرداخت پول به واحد پول محل پرداخت باید مطابق با نرخ رایج تسعیر در موعد پرداخت انجام شود. (۴) اما اگر متعهد در زمانی که موعد پرداخت فرا رسیده است مبلغ تعهد را نپردازد، ذی‌نفع تعهد می‌تواند پرداخت طبق نرخ رایج تسعیر در موعد مقرر پرداخت یا زمان پرداخت واقعی را درخواست کند.

۳۴- «اگر در نتیجه عمل غاصب قیمت مال مغضوب زیاد شود غاصب حق مطالبه قیمت زیادی را نخواهد داشت...».

۳۵- «اگر مالی که موضوع قرض است بعد از تسلیم تلف یا ناقص شود از مال مقترض است.».

کنندهٔ تداوم نظام پولی از طریق تبدیل طلب‌هایی است که در قالب واحد پولی قدیم ایجاد شده‌اند (Burdeau, 1974: 195).

موضوع دیگری که ممکن است تحت قانون حاکم بر پول قرار گیرد، موضوع «تعدیل تعهدات پولی» است. گرایش کلی در کشورهای حقوق نوشته، در خصوص موضوع تعدیل تعهدات پولی، آن است که موضوع تعدیل تعهدات پولی، از قانون حاکم بر پول موضوع تعهد تبعیت می‌کند. رویکرد کشورهای حقوق نوشته در رابطه با قانون حاکم بر تعدیل تعهدات پولی، رویکردی نسبتاً لیبرال‌تر نسبت به تعدیل تعهدات پولی است. برای مثال، دادگاه‌های سوئیسی حکم به جبران کاهش ارزش تعهدات ارزی، حتی در جایی که قانون حاکم بر ماهیت تعهد قانون کشور سوئیس بوده، داده‌اند.^{۴۰}

رویکرد حقوق امریکا، رویکردی خاص است. منبع اساسی در این رابطه، پرونده «Lendle» می‌باشد.^{۴۱} در این قضیه، فردی مقیم در امریکا در سال ۱۹۲۰، ۴۰۰ هزار فرانک آلمان به نفع فردی وصیت می‌نماید. پس از مرگ موصی در سال ۱۹۲۷ (و بعد از کاهش شدید ارزش فرانک آلمان) بر سر نحوهٔ اجرای وصیت متوفی اختلاف حاصل شد. دادگاه چنین حکم داد که ارجاع به مارک در وصیت‌نامه، در واقع ارجاع به مارکی است که در زمان اجرا رایج بوده است. لذا، دادگاه به پرداخت ۴۰۰ هزار رایش‌مارک به نفع موصی‌له حکم می‌کند. این حکم، تنها بر مبنای تفسیر وصیت توجیه می‌گردد. یعنی گفته شود که قصد موصی ارجاع به مارک در جریان، حین اجرای وصیت بوده است نه مارک در جریان، به هنگام انشاء وصیت. مع الوصف، رأی پروندهٔ لندل را نمی‌توان بر مبنای قواعد عمومی توجیه کرد؛ چراکه اولاً وصیت موصوف تحت حکومت قانون محل اقامت موصی قرار گرفته و این درحالی‌ست که قانون محل اقامت موصی، اصل اسمی‌گرایی را به رسمیت شناخته و قاعده‌ای عمومی را که مفید تعدیل تعهدات ارزی باشد، به رسمیت نمی‌شناسد.^{۴۲} ثانیاً، قانون حاکم بر ارز موضوع وصیت

آنچنان دچار کاهش شده که ارزش تعهد پولی را در حکم تلف قرار می‌دهد، می‌توان بر مبنای ملاک حکم ماده ۳۱۱ قانون مدنی ایران^{۴۳}، حکم به تعدیل تعهد پولی داد. در این فرض، به منظور پرداخت قیمت آن (در لسان ماده یادشده) در وجه متعهدله، باید ارزش آن نسبت به ارزش معوض تعهد پولی (آنچه در برابر تعهد پولی تسلیم شده است یا قرار است تسلیم شود) تعدیل شود و مورد حکم قرار گیرد. در تأیید این نتیجه، می‌توان به نظریه غبن حادث نیز استناد کرد.

۱-۲. قانون حاکم بر پول

قانون حاکم بر پول به معنای قانون کشور منتشرکنندهٔ پول موضوع تعهد است. با توجه به آنچه در مقدمه پژوهش حاضر در خصوص تفکیک بین قانون حاکم بر پول و قانون حاکم بر تعهد پولی گفته شد، هر کشور حق دارد واحد پولی خود را برگزیند و وجه رایج در محدوده سرزمینی خود را تعیین کند. این حکم، نتیجهٔ قاعدهٔ «تبعیت پول از قانون کشور صادرکنندهٔ آن» می‌باشد.

موضوع تعیین پول موضوع تعهد در فرض تغییر در حکومت‌ها نیز تحت قانون حاکم بر پول قرار می‌گیرد. موارد مزبور شامل دو مورد می‌شود: تغییر حکومت در سرزمین واحد (شامل تجزیه کشور به کشورهای متعدد، مانند تجزیه شوروی، یوگسلاوی و چکسلواکی؛ انضمام یک کشور به کشور دیگر، مانند اتحاد دوبارهٔ آلمان شرقی و غربی و استعمار یک کشور توسط کشور استعمارگر؛ و در نهایت کسب استقلال توسط کشورهای مستعمره) و ایجاد اتحادیه پولی بین کشورهای مختلف (مانند اتحادیه اروپا). در موارد تغییر حکومت در محدوده سرزمینی واحد، تعیین واحد پول محاسباتی موضوع تعهد آسان است، چرا که باید واحد پولی قبلی که موضوع تعهد پولی بوده را تبدیل به واحد پولی جدید نمود. نظام پولی جدید، نرخ تبدیل واحد پولی قدیم به واحد پولی جدید را تعیین می‌کند (Burdeau, 1974: 187) (Mann, 1992: 207). رابطهٔ مزبور، جهت تبدیل واحد پولی قدیم به واحد پولی جدید، تضمین -

26 March 1931, Clunet 1932, 227; 13 November 1931, JW 1932, 2337.

در پروندهٔ زیر نیز، دادگاه با استناد به اصل اجرای قرارداد بر مبنای حسن نیت، حکم به جبران کاهش ارزش موضوع یک بیمه‌نامه داد:

Swiss Federal Tribunal, 13 November 1931, BGE 57 II, 596.

41- (1929) 250 NY 502, 166 NE 182.

۴۲- البته، برخی از نویسندگان بیان داشته‌اند که در مواردی که حقوق یکی از ایالات بر تعهد ارزی حاکم است، در صورتی که ارزش ارز خارجی با سقوط مواجه شده است، می‌توان بر مبنای نظم عمومی و جلوگیری از مصادرهٔ حکمی اموال طلبکار، حکم به تعدیل تعهد ارزی داد. برای مثال ر.ک.:

۳۹- «غاصب باید مال مغضوب را عیناً به صاحب آن رد نماید و اگر عین تلف شده باشد باید مثل یا قیمت آن را بدهد و اگر به علت دیگری رد عین ممکن نباشد باید بدل آن را بدهد».

۴۰- دادگاه فدرال سوئیس در پرونده‌های زیر، به تعدیل دین مارک آلمانی داده و اعمال قوانین مربوط به تعدیل آلمان را برخلاف نظم عمومی سوئیس ندانسته‌اند:

28 February 1930, JW 1930, 1900; 26 February 1932, JW 1932, 1163.

در پرونده‌های زیر، دادگاه بر اساس قواعد عمومی تعهدات سوئیس حکم به تعدیل دیون مارک آلمانی داده است:

۲. قوانین فرعی حاکم بر تعهدات پولی

در این قسمت، در دو بخش به بحث از قوانین فرعی حاکم بر تعهدات پولی خواهیم پرداخت. بدین نحو که در قسمت «۱-۲» به موضوعاتی خواهیم پرداخت که تحت حاکمیت قانون محل اجرای تعهد پولی و قانون اقامتگاه متعهدله قرار می‌گیرند و در قسمت «۲-۲» نیز، موضوعاتی مورد تحلیل قرار خواهند گرفت که تحت حاکمیت قانون دولت متبوع دادگاه رسیدگی‌کننده به اختلاف قرار می‌گیرند.

۲-۱. قانون محل اجرای تعهد پولی و قانون اقامتگاه متعهدله

قانون محل اجرای تعهدات پولی، اصولاً مجال اندکی جهت ایفای نقش پیدا می‌کند. این قانون، در برخی موارد بر موضوع نحوه اجرای تعهد (در مقابل مسائل ماهوی اجرای تعهد) حاکم بوده و در بعضی موارد دیگر، با ایفای نقشی سلبی، انجام تعهد را در پاره‌ای موارد با ممنوعیت مواجه می‌کند و تبعاً موجب تعلیق اجرای تعهد پولی خواهد شد.^{۴۸} در رابطه با موضوعات مربوط به نحوه اجرای تعهد پولی که تحت قانون حاکم بر محل اجرا قرار می‌گیرد، دو مورد شایان ذکر است. نخست، تعیین واحد پول پرداختی در فرض عدم وجود توافق صریح و سپس، تعیین روزهای بانکی تعطیل.

در رابطه با مورد نخست، یعنی فرض عدم تعیین صریح پول پرداختی توسط طرفین، متعهد می‌تواند با تسلیم پول رایج در کشور محل پرداخت به متعهدله، تعهد خود را ایفا نماید (Proctor, 7.53: 2012). مبنای این حکم، اماره قضائی مبنی بر تعلق اراده ضمنی طرفین بر تعیین پول رایج در محل اجرای تعهد پولی، به‌عنوان پول پرداختی است (Yvon Loussouarn et al, 2013: 604). این فرض بر مبنای «اماره غلبه» توجیه می‌گردد. در همین رابطه، در فرض فقدان توافق صریح طرفین، می‌توان فرض را بر وحدت پول پرداختی و پول محاسباتی قرار داد (Proctor, 2012: 5.14). در توجیه این فرض گفته شده است که تبدیل پول محاسباتی به پول پرداختی، ریسک و هزینه تسعیر ارز را بر یکی از طرفین تعهد تحمیل می‌کند؛ این در حالی است که فعالان دنیای

(= قانون آلمان)، ارتباطی با ضریب یک به یک بین مارک قبلی و رایش‌مارک فعلی برقرار نکرده بود. به هر روی، به نظر می‌رسد که دادگاه در پرونده لندن، هم از قانون حاکم بر پول و هم از قانون حاکم بر تعهد انحراف پیدا کرده است.

به دنبال تورم شدید آلمان در سال‌های اولیه دهه ۱۹۲۰ میلادی، قواعد مبسوط و مفصلی در رابطه با تعدیل تعهدات ارزی خارجی ایجاد شد. دیوان پادشاهی آلمان در امور مدنی، شرط حکم به تعدیل تعهد ارزی خارجی را «کاهش فاجعه‌بار ارزش» ارز خارجی دانسته است.^{۴۳} به هر حال، دادگاه‌های آلمان در مواردی نیز که «کاهش فاجعه‌بار ارزش» ارز خارجی واقع نشده بود، به منظور بازگرداندن تعادل قراردادی بین طرفین، بر مبنای نظریه حوادث پیش‌بینی‌نشده سعی در تعدیل تعهدات متقابل داشته‌اند.^{۴۴} البته، از نظر دادگاه‌های آلمان، عقد قرض از رویکرد فوق مستثنی است.^{۴۵} آن‌ها دلیل مستثنی شدن عقد قرض از تعدیل را تمام شدن اجرای تعهدات طرفین به محض پرداخت قرض و کاهش ارزش عوض قراردادی در زمانی که در تصرف متعهد بوده،^{۴۶} ذکر کرده‌اند. این دیدگاه را باید در حقوق ایران نیز تقویت کرد؛ چراکه در حقوق ایران، عقد قرض، عقدی شبه معوض است و پس از تملیک و تسلیم مال القرض به مقترض، عقد از طرف مقترض، اجرا شده تلقی می‌گردد. در تأیید این حکم در حقوق ایران، می‌توان به حکم ماده ۶۴۹ قانون مدنی ایران اشاره کرد که در فرض تسلیم مال القرض، نقصان آن اعم از نقصان عینی یا اعتباری (به صورت نقص در ارزش) را از مال مقترض دانسته است. علی‌ای حال، حقوق آلمان نیز مانند حقوق انگلیس، قواعد مربوط به تعدیل تعهدات پولی را قواعدی ماهوی تلقی می‌کند. بنابراین، در مواردی که حقوق حاکم بر ماهیت تعهد پولی، حقوق آلمان است، قواعد تعدیل مربوط به واحد پولی موضوع تعهد اجرا نخواهد شد. در یک پرونده نسبتاً جدید، دادگاه فدرال آلمان، قانون حاکم بر مهریه یک شخص ایرانی را قانون آلمان تشخیص داده و از حکم به تعدیل مهریه ریالی به استناد تبصره ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی ایران خودداری کرده است.^{۴۷}

45- Supreme Court, 28 June 1934, RGZ 145, 51, 56.

46- Supreme Court, 13 October 1933, RGZ 142, 23, 34, 35.

47- BGH, NJW 2010, 1528.

۴۸- «دادگاه در جایی که قوانین محل اجرای قرارداد، اجرای آن را غیرقانونی اعلام کرده باشند، می‌تواند به قانون مزبور حکم کند. در این راستا، دادگاه به طبیعت و هدف قوانین مزبور و آثار اعمال یا عدم اعمال آن‌ها توجه خواهد کرد» (بند ۳ ماده ۹ تصویب‌نامه رم).

Rashba, Debts in Collapsed Foreign Currencies (1944) 34 Yale LJ 1.

با این حال، چنین استدلالی نتوانسته است که دیگر حقوق‌دانان امریکایی را قانع سازد.

43- 27 January 1928, RGZ 120, 70, 76 and 16 December 1931, JW 1932, 1048 (Austrian Crowns) and Leipziger Zeitschrift 1931, 38 (Russian Roubles).

44- 15 January 1931, RGZ 131, 158, 1777.

گیرد؟ البته بدیهی است که در صورتی که در قرارداد، طرفین حکم این مسأله را تعیین کرده باشند، آن گاه محلی برای اجرای قانون محل اجرای تعهد در خصوص این مسأله باقی نخواهد ماند.

در ارتباط با نقش سلبی قانون محل اجرای تعهد به عنوان مبنای تعلیق تعهد پولی، لازم به توجه است که تشخیص محل اجرای تعهد پولی از اهمیت زیادی برخوردار است. در این راستا، باید توجه داشت که محل اجرای تعهد پولی، محلی است که متعهد ملزم به ارائه موضوع تعهد و متعهدله مستحق در دریافت موضوع تعهد است^{۵۱} (Proctor, 2012: 7.84-7.85). بر این مبنای، توانایی متعهد در تمهید مقدمات انجام پرداخت در کشوری به غیر از کشور محل پرداخت تعهد پولی، مسأله‌ای بی‌ارتباط به پرداخت تعهد می‌باشد. ممنوعیت انجام پرداخت در محل پرداخت، ممکن است موجب تعلیق انجام تعهد پولی گردد. با این حال، ممنوعیت انجام مقدمات ایفای تعهد در محلی به غیر از کشور محل انجام تعهد، اثری در تعلیق تعهد پولی نخواهد داشت.^{۵۲} به عنوان مثال، اگر مقررات ارزی کشور محل اقامت متعهد، وی را از انجام تعهد ممنوع کند، این ممنوعیت سبب تعلیق تعهد پولی وی و معافیت از مسئولیت نقض تعهد پولی نخواهد شد. از همین رو، بسیار مهم است که قانون محل اجرای تعهد پولی را از قانون منتشرکننده پول و قانون حاکم بر محل فعالیت سیستم بانکاری بین‌المللی^{۵۳} متمایز دانست.

۲-۲. قانون مقر دادگاه

تعهدات ارزی ناشی از اعمال نفوذ ناروا یا فساد، گرچه قانون بیگانه حکم به صحت آن‌ها نماید، ممکن است برخلاف قوانین مرتبط با نظم عمومی کشور متبوع دادگاه باشند و در نتیجه دادگاه حکم به عدم استماع آن‌ها دهد. دادگاه‌های انگلیس در موارد متعددی از اعمال قانون حاکم بر تعهدات ارزی به دلیل وصف

تجارت معمولاً از چنین ریسک‌ها و هزینه‌هایی اجتناب می‌کنند.^{۴۹} حاصل دو نتیجه فوق آن است که در فرض عدم وجود توافق صریح بر پول محاسباتی، می‌توان فرض را بر وحدت پول رایج در کشور محل اجرای تعهد پولی با پول محاسباتی موضوع تعهد قرار داد (Hecke, 1972: 598). این حکم، به تعهدات پولی قراردادی اختصاص دارد؛ در رابطه با تعهدات پولی غیرقراردادی، پول محاسباتی، واحد پولی کشور محل اقامت زیان‌دیده در زمان ورود زیان می‌باشد^{۵۰} (Putman, 1992: 292).

در توضیح حکم فوق، باید افزود تعهد جبران خسارت باید با واحدی پولی تقویم شود که زیان‌دیده، ضرر را در قالب آن واحد، متحمل شده‌است. واحد پولی زیان‌ورده، واحدی است که مستقیماً دارایی زیان‌دیده را متأثر کرده‌است. این حکم، با استناد به اصل جبران کامل خسارات نیز تقویت می‌شود، چرا که جبران کامل خسارت، اقتضای آن دارد جبران خسارت با این هدف انجام گیرد که زیان‌دیده را موقعیتی قرار دهد که در فرض عدم ورود زیان در آن موقعیت قرار می‌گرفت. بر این اساس، در صورت حکم به جبران خسارت در قالب واحدی پولی غیر از واحد پولی زیان‌ورده، هدف جبران کامل خسارات حاصل نخواهد شد. بر این اساس، عامل ارتباط تعیین واحد پول محاسباتی در مورد تعهدات غیرقراردادی، اقامتگاه زیان‌دیده می‌باشد. این حکم بر این فرض مبتنی است که دارایی اشخاص را واحد پولی محل اقامت آنان تشکیل می‌دهد.

یکی دیگر از موضوعات مربوط به نحوه اجرای تعهدات پولی که تحت قانون حاکم بر محل اجرای تعهد پولی قرار می‌گیرد، موضوع تعیین روزهای کاری و روزهای تعطیل می‌باشد. گزارش جولیانو و لاگارد در خصوص کنوانسیون ۱۹۸۰ رم، این موضوع را مهم‌ترین مسأله‌ای می‌داند که قانون محل اجرای تعهدات پولی بر آن حاکم است (Giuliano and Lagarde, 1980: 23). به طوری که این پرسش مطرح می‌شود که اگر سررسید طلب در روز تعطیل واقع شود، آیا پرداخت باید قبل از آن روز یا بعد از آن روز انجام

Foreign Bank, ibid.; Argo Fund Ltd v Essar Steel Ltd [2005] EWHC 600 (Comm.), [2005] 2 Lloyd's Rep. 203; Imperial Life Assurance Co v Colmenares (1967) 62 D.L.R. (2d) 138 (Sup Ct Can); Jones v Chatfield [1993] 1 N.Z.L.R. 617.

۵۳- توضیح آن که همانطور که در مورد پرونده «Libyan Arab Foreign Bank» نیز اشاره شد، ایفای تعهدات دلاری با استفاده از سیستم بانکی بین‌المللی، نیاز به تأیید توسط خزانه‌داری ایالات متحده دارد. حال، اگر در موردی مانند قضیه فوق، استفاده از این سیستم ناممکن گردد، تعهد متعهد به پرداخت دلار متأثر نمی‌شود و وی ملزم به پرداخت تعهد به وسیله تسلیم وجه نقد به متعهدله خواهد بود.

49- Adelaide Electric Supply Co v Prudential Assurance Co [1934] AC 122, 156.

50- Civ. 1re, 4 déc. 1990, Bulletin des arrêts de la Cour de cassation, chambres civiles I, no 280.

۵۱- شایان توجه است که در غالب موارد، محل انجام پرداخت، اقامتگاه متعهدله است (Dixon, 2020: 5-20).

52- Kleinwort, Sons & Co Ltd v Ungarische Baumwolle Industrie AG [1939] 2 K.B. 678 (CA); Rossano v Manufacturers' Life Insurance Co [1963] 2 Q.B. 352, 371; Toprak Mahsulleri Ofisi v Finagrain Compagnie Commerciale Agricole et Financiere S.A. [1979] 2 Lloyd's Rep. 98 (CA); Libyan Arab

تجویز کرد.^{۶۰} حقوق ایالات متحده نیز تا قبل از قضیه «Miliangos»، استفاده از واحدی پولی به غیر از دلار را در آرای دادگاهها ممنوع می کرد. پس از صدور رای «Miliangos» و تأثیر شگرف آن بر حقوق کشورهای کامن لا، قانون نمونه «دعای پول خارجی یکپارچه»^{۶۱} در سال ۱۹۸۹ تصویب شد. این قانون در راستای ماده ۸۲۳ شرح سوم حقوق روابط خارجی ایالات متحده به تصویب رسیده است. ماده مزبور مقرر می دارد که دادگاههای ایالات متحده اصولاً حکم خود را در قالب دلار امریکا صادر می کنند. مع هذا، از صدور حکم در قالب ارزی تعهد قراردادی یا خسارت وارده ممنوع نخواهند بود (ALI, 1987: §823). به همین منوال، در حقوق آلمان نیز، ممنوعیتی نسبت به صدور حکم در قالب ارزهای خارجی پیش‌بینی نشده است (Remien, 1989: 262) (Schmidt, 1985: 41). دادگاههای سوئیس مجازند که برای تقویم خسارات از ارزی غیر از ارز رایج سوئیس استفاده کنند. مبنای این اختیار، رویه دیوان فدرال سوئیس است. البته لازم به ذکر است که آئین دادرسی مدنی سوئیس، مصوب ۱۹ دسامبر ۲۰۰۸، هیچ مقرره‌ای در رابطه جواز صدور حکم در قالب ارزهای خارجی ندارد. در حقوق ایران، آرای متعدد صادره از دادگاهها، جواز صدور حکم در قالب ارزهای خارجی را تأیید می نماید.^{۶۲} در پایان لازم به ذکر است که سالها، گرایش غالب در حقوق بین‌الملل خصوصی آن

تبعیض آمیز بودن، امتناع کرده‌اند.^{۵۴} تحت حقوق ایران نیز، به حکم ماده ۶ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب (در امور مدنی) مصوب ۱۳۷۹^{۵۵} و ماده ۹۷۵ قانون مدنی^{۵۶}، همین قاعده قابل دفاع است. یکی دیگر از موضوعاتی که تحت شمول قانون مقر دادگاه قرار می گیرد، موضوع قالب ارزی محکوم به رأی دادگاه است. در این میان، حقوق فرانسه از مدت‌ها پیش امکان صدور رأی دادگاه در قالب ارزی غیر از وجه رایج کشور فرانسه را پذیرفته است (Ripert, 1926: 25). به همین روی، آرای قضائی در دهه ۱۹۲۰ صادر شده است که حکم به جبران خسارت در قالب ارزهای غیررایج کشور فرانسه داده است (Boskovic, 2003: 49). بر خلاف فرانسه، محاکم انگلستان تا زمان قضیه «Miliangos»^{۵۷} به ارزی غیر از پوند استرلینگ حکم نمی دادند. رأی قضیه «Miliangos» حقوق انگلیس را در حوزه حقوق بین الملل خصوصی پول متحول کرد (Hene, 1975: 19) (Tallon, 1977: 485) (Gaudemet-Tallon et Tallon, 1979: 687) (White, 1976: 717) (Black, 2003: 36). مع الوصف، باید دانست که قبل از «Miliangos»، دادگاه تجدیدنظر در دو مورد راه را برای صدور رأی قضیه «Miliangos» هموارتر کرده بود.^{۵۸} پس از رأی «Miliangos»، در قضیه «The Folias» استفاده از ارزهای خارجی به موارد تعهدات قراردادی تسری داده شد^{۵۹} و پس از آن، رأی پرونده «Despina»، استفاده از ارزی خارجی را در دعوی مسؤولیت مدنی نیز

59- Services Europe Atlantique Sud (SEAS) v. Stockholms Rederiaktiebolag Svea of Stockholm (The Folias), (1979) 1 AC 685 (HL (E)).

60- Owners of M. V. Eleftherotria v. Owners of M. V. Despina R. [1979] AC 685, [1979] 1 Lloyd's Law Rep. 1.

61- "Uniform Foreign Money Claims Act"

۶۲ - در این رابطه، رای شماره «۹۳۰۹۹۷۰۲۷۰۱۰۰۳۶» مورخ ۱۳۹۳/۰۴/۱۶ صادره از شعبه ۵۶ دادگاه تجدیدنظر استان تهران شایان توجه است. رای فوق، دادنامه صادره از دادگاه نخستین را که حکم به پرداخت معادل ریالی خواسته دعوا داده بود، به شرح ذیل نقض می کند: «به نظر دادگاه خواسته خواهان مطالبه ۲۶۰.۰۰۰ یورو بوده است و قید مبلغ ۴.۱۱۷.۳۶۰.۰۰۰ ریال در اجرای ماده ۶۲ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی با توجه به این که خواسته پول خارجی بوده به عنوان بهای خواسته قید گردیده است و دادگاه مکلف به صدور حکم مطابق خواسته بوده و نه بهای خواسته لذا آنچه مورد حکم قرار گرفته خارج از خواسته تشخیص و با انطباق جهت تجدیدنظرخواسته با بند «ه» ماده ۳۴۸ و به استناد ماده ۳۵۸ قانون مرقوم ضمن نقض دادنامه تجدیدنظر خواسته پرونده برای رسیدگی مطابق خواسته به دادگاه محترم بدوی اعاده می گردد». مستخرج از سایت: «<https://ara.jri.ac.ir/Judge/Text/6962>»

54 - Holzer v Deutsche Reichsbahn Gesellschaft (1938) 277 NY 473; Oppenheimer v Cattermole [1976] AC 249 (HL) and Re Helbert Wagg & Co Ltd's Claim [1956] Ch 323

۵۵ - «عقود و قراردادهایی که محل نظم عمومی یا برخلاف اخلاق حسنه که مغایر با موازین شرع باشد در دادگاه قابل ترتیب اثر نیست».

۵۶ - «محکم نمی تولد قوانین خارجی و یا قراردادهای خصوصی را که برخلاف اخلاق حسنه بوده و یا به واسطه جریحه دار کردن احساسات جامعه یا به علت دیگر مخالف با نظم عمومی محسوب می شود به موقع اجرا گذارد اگر چه اجرای قوانین مزبور اصولاً مجاز باشد».

57- Miliangos v George Frank (Textiles) Ltd. (No. 2) (1977) Q.B. 489

۵۸ - دادگاه تجدیدنظر رأی داوری قضیه زیر که در قالبی غیر از پوند استرلینگ صادر شده بود را تأیید کرد:

Jugoslavenska Oceanska Plovidaba v. Castle Investment Co case (1974) 1 QB 292.

همچنین، لرد دنینگ در رای زیر بیان داشت که مبنای قاعده «ارزیابی خسارات بر مبنای ارز دادگاه در روز نقض عهد» از این پس دیگر وجود ندارد:

Schorsch Meier GmbH v. Hennin decision (1975) 1 QB 416.

پرداختی؛ (۳) تعیین نحوه پرداخت قانونی تعهد پولی؛ (۴) تعیین بهره قراردادی؛ (۵) تعیین نرخ تسعیر جهت تبدیل پول محاسباتی به پول پرداختی؛ (۶) تعدیل تعهدات پولی؛ (۷) مبانی سقوط تعهدات پولی.

قانون حاکم بر پول، بر موضوعات زیر حاکم است: (۱) تعیین واحد پولی هر کشور؛ (۲) تعیین وجه رایج در کشور؛ (۳) موضوع تعیین پول موضوع تعهد در فرض تغییر در حکومتها. قانون محل اجرای تعهد پولی بر موضوعات زیر حاکم است: (۱) شیوه پرداخت^{۶۴}، مثلاً تعیین پول پرداختی در جایی که قرارداد طرفین مبهم است یا اعتبار قراردادشان نسبت به تعیین پول پرداختی، مورد تردید است و همچنین (۲) تعیین روزهای تعطیل بانکی؛ (۳) تعیین مبانی تعلیق تعهدات پولی (مانند، ممنوعیت اجرای تعهد پولی)؛

«اقامتگاه متعهدله» به عنوان عامل ارتباط در تعیین واحد پولی تعهد جبران خسارت عمل می‌نماید، لذا، در تعهدات غیرقراردادی، باید واحد پولی رایج در اقامتگاه زیان دیده را مبانی تعیین واحد پول محاسباتی تعهد جبران خسارت قرار داد. قانون مقر دادگاه بر موضوعات زیر حاکم است: (۱) قالب پولی قسمت اجرایی رأی دادگاه^{۶۵}؛ (۲) تعیین نرخ بهره در فرض عدم وجود بهره قراردادی.^{۶۶}

بود که نرخ بهره، تحت حاکمیت قانون مقر دادگاه قرار می‌گیرد.^{۶۳} دلیل این امر آن بود که تحت نظریات سنتی، ضمانت‌اجراهای نقض قرارداد در عداد امور آیینی محسوب می‌شدند و امور آیینی از قانون دولت متبوع دادگاه پیروی می‌کردند؛ از آنجایی که حکم به بهره در شمار ضمانت‌اجراهای نقض قرارداد محسوب می‌شد، لذا چنین نتیجه گرفته می‌شد که حکم به بهره، تحت قانون دولت متبوع دادگاه قرار می‌گیرد. با این حال، امروزه هر آنچه در میزان تعهد طرفین مؤثر باشد، از جمله امور ماهوی محسوب می‌شود و تحت قانون حاکم بر قرارداد قرار می‌گیرد. بر این اساس و با لحاظ تأثیر حکم به بهره در میزان تعهدات اشخاص، قانون حاکم بر قرارداد، بر موضوع «بهره» نیز حکومت خواهد کرد. بر این اساس، ماده ۱ فصل نخست قانون بین‌الملل خصوصی مصوب ۱۹۹۵، در مواردی که تعهد پولی به ارزی غیر از پوند استرلینگ می‌باشد، به دادگاه‌های انگلیس این اختیار را داده‌است که حکم به نرخ به غیر از آن چه در انگلیس حاکم است، صادر نمایند.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش را می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد. قانون حاکم بر تعهد پولی، بر موضوعات ذیل حاکم است: (۱) تعیین واحد پول محاسباتی موضوع تعهد؛ (۲) تعیین واحد پول

65- Miliangos v George Frank (Textiles) Ltd. (No. 2) (1977) Q.B. 443.

۶۴- البته این نظر کمیسیون حقوق انگلیس است:

Law Commission's view (Working Paper, para. 4.22 et seq)

در حالی که در پرونده زیر، دادگاه بیان داشته است که نرخ بهره، به تبعیت از خود حق بهره، تحت شمول قانون حاکم بر ماهیت دعوا قرار می‌گیرد:

Helmsing schiffahrts GmbH & Co KG v Malta Drydocks Corp. [1977] 2 Lloyd's Rep. 44, Kerr J.

63- The Pacific Colocotronis [1981] 2 Lloyd's Rep. 40, 45-47 (CA); Rogers v Markel Corp [2004] EWHC 1375 (QB), at [81]; Karafarin Bank v Dara (No.2) [2009] EWHC 3265 (Comm.), [2010] 1 Lloyd's Rep. 236. See also Maschinenfabrik Augsburg-Nurenburg AG v Altikar Pty Ltd [1984] 3 N.S.W.L.R. 152.

64- Rome I Art. I2(2); Mount Albert Borough Council v Australasian Temperance and General Mutual Life Assurance Society Ltd. [1938] A.C. 224.

References

- [1] American Law Institute (1987). *Third Restatement of Foreign Relations Law of the United States*. Philadelphia: American Law Institute.
- [2] Bamberger, H. G.; Roth, H. (2007). *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch (BGB)* (2nd ed.). München: Beck C. H.
- [3] Bénabent, A. (2021). *Droit des obligations* (19th edition). Paris: LGDJ.
- [4] Bequignon, Ch. (1925). *Les dettes de monnaie étrangère*. Paris: Editions de Boccard.
- [5] Beudant, R; Lerebours-Pigeonnière, P. (1936). *Cours de droit civil français: les Contrats et les obligations* (2nd ed.). vol. 7. Paris: Librairie Arthur Rousseau.
- [6] Black, V. (2003). Foreign Currency Obligations in Private International Law. *Recueil des cours*, 302, 9-195.
- [7] Black, Vaughan (2010). *Foreign Currency Claim in the Conflict of Laws*. Oxford: Hart Publishing.
- [8] Boskovic, O. (2003). *La réparation du préjudice en droit international privé*. Paris: LGDJ.
- [9] Brindle, M.; Cox, R. (2018). *Law of Bank Payment* (5th ed.). London: Sweet and Maxwell.
- [10] Bruneau, C. (1984). *La distinction entre les obligations monétaires et les obligations en nature, Essai de détermination de l'objet*. Paris: Université de droit d'économie et de sciences sociales.
- [11] Burdeau, G. (1974). *Les successions de systemes monetaires en droit international*. Paris: Université de Droit, d'Économie et de Sciences Sociales de Paris.
- [12] Catala, N. (1961). *La nature juridique du paiement*. Paris: LGDJ.
- [13] Collins, L.; Harris, J. (2018). *Dicey, Morris, and Collins on the conflict of laws* (15th ed.). London: Sweet & Maxwell.
- [14] Dach, J. (1954). Conversion of Foreign Money: A Comparative Study of Changing Rules, *The American Journal of Comparative Law*, 3(2), 155–185.
- [15] Dixon, V. (2020). *Goode on Payment Obligations in Commercial and Financial Transactions* (4th Edition). London: Sweet & Maxwell.
- [16] Evan, Ch. (1956). Rationale of Valuation of Foreign Money Obligations, *Michigan Law Review*, 54 (3), 307-362.
- [17] Fages, B. (2009). Conversion en euros de la dette libellée en monnaie étrangère, *Revue trimestrielle de droit civil, Dalloz*, (3), 532.
- [18] Gaudemet-Tallon, H.; Tallon, D. (1979). Compétence internationale et dettes de monnaie étrangère devant la Chambre des Lords. Nouveaux développements. *Revue critique de droit international privé*, 687.
- [19] Geva, B. (2020). *The Law of Electronic Funds Transfers*. New York: LexisNexis.
- [20] Gianviti, F. (1973). Réflexions sur l'article VIII, section 2b) des Statuts du Fonds Monétaire International. *Revue Critique de Droit International Privé*, 62, 629–661.
- [21] Giuliano, M.; Lagarde, P. (1980). Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations. *Official Journal of the European Communities*, 282, 1-50.
- [22] Goode, R. M.; McKendrick, E. (2017). *Goode on Commercial Law* (6th ed.). London: Penguin Books.
- [23] Grua, F. (1998). Le depot de monnaie en banque. *Recueil Dalloz, chr.*, 259.
- [24] Grua, F. (2003). *L'obligation et son paiement, Mélanges en l'honneur de Yves Guyon. Aspects actuels du droit des affaires*. Paris: Dalloz.
- [25] Hene, D. H. (1975). Judgments in Foreign Currencies, *Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly*.
- [26] Jacquet, J.-M.; Delebecque, Ph.; Corneloup, S. (2014). *Droit du commerce international* (3rd ed.). Paris: Dalloz.
- [27] Kleiner, B. (1985). *Internationales Devisen-Schuldrecht: Fremdwährungs-, Euro- und Rechnungseinheitsschulden*. Zürich: Schulthess.
- [28] Kleiner, C. (2009). Money in Private international law: What Are the Problems? What Are the Solutions. *Yearbook of Private International Law*, 11, 565-597.
- [29] Kleiner, C. (2010). *La monnaie dans les relations privées internationales*. Paris: LGDJ.
- [30] Kullmann, J. (1992). Conversion en francs français de sommes exprimées en monnaie étrangère à la date de la mise en demeure adressée au débiteur. *Recueil Dalloz, Dalloz*, 276.

- [31] Lalive, P. (1971). Depreciation monetaire et contrats en droit international prive. *Memoires publies par la faculte de droit de Geneve, onzieme journée juridique*, 32-80.
- [32] Loiseau, G (2006). Réflexions sur la nature juridique du paiement. *Juris-classeur périodique, édition Générale*, 171.
- [33] Loussouarn, Y.; Bourel, P.; De Vareilles-Sommières, P. (2013). *Droit international privé* (10th ed.). Paris: Dalloz.
- [34] Malaurie, Ph. (1978). Le droit monetaire dans les relations privees internationales. *Recueil des cours, Collected Courses, Vol. 160*, Leiden: Brill/Nijhoff Publishing.
- [35] Malaurie, Ph.; Aynès, L.; Stoffel-Munck, Ph. (2020). *Droit des obligations* (11th ed.). Paris: LGDJ.
- [36] Mann, F. A. (1992). *The Legal Aspect of Money with special reference to Comparative Private and Public International Law* (5th ed.). Oxford: Clarendon Press.
- [37] Marty, G.; Raynaud, P.; Jestaz, Ph. (1989). *Droit civil: Les obligations*, Paris: Sirey.
- [38] Mayer, P.; Heuzé, V. (2007). *Droit international privé* (9th ed.). Paris: Montchretien.
- [39] Maynard. K. (1936). *The General Theory of Employment Interest and Money*. Cambridge: Macmillan Cambridge University Press.
- [40] Mazeaud, H.; Mazeaud, L.; Mazeaud, J.; Chabas, F. (1991). *Leçons de droit civil: Obligations, théorie générale*. Paris: Montchrestien.
- [41] Mestre, J. (1991). *La conversion en francs français de la dette stipulée en monnaie étrangère*. *Revue trimestrielle de droit civil, Dalloz*, 529
- [42] Mezger, E. (1967). L'unification du lieu de paiement des obligations monetaires, *Journal de droit international (Clunet)*
- [43] Niyonzima, M. (1986). Les demandes en monnaie étrangère de dommages-intérêts pour inexécution du contrat devant les tribunaux anglais: Dix ans après l'affaire Miliangos, *Schweizerische Juristen-Zeitung*.
- [44] Nobel, P. (1987). Notenbank und Banknoten. in Dicke, D.-Ch.; Fleiner-Gerster, Th. (eds.) *Staat und Gesellschaft. Festschrift für Leo Schürmann zum 70. Geburtstag*. Fribourg: Université de Fribourg.
- [45] Nurit-Pontier, L. (1994). Le statut juridique de la monnaie étrangère, *La revue Banque*, Paris.
- [46] Nussbaum, A. (1954). The Legal Status of Gold. *The American Journal of Comparative Law*, 3 (3), 360-378.
- [47] Proctor, Ch. (2012). *Mann on the Legal Aspects of Money* (7th ed.). Oxford: Oxford University Press
- [48] Putman, E. (1992). De la loi applicable à la monnaie de compte pour déterminer le montant d'une obligation extracontractuelle. *Revue Critique de Droit International Privé, Dalloz*, 292.
- [49] Remien, O. V. (1989). Die Währung von Schaden und Schadensersatz. Grundlagen und vertragsrechtliche Besonderheiten. *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ)*, 53, 245-292.
- [50] Ripert, G. (1926). Les dommages-intérêts en monnaie étrangère, *Revue critique De législation et de jurisprudence*.
- [51] Roussille, M. (2015). Variations sur l'opération de paiement, in *Mélanges en l'honneur du Professeur Didier R. Martin*. Paris: LGDJ.
- [52] Schmidt, K. (1985). Fremdwährungsschuld und Fremdwährungsklage. *Zeitschrift für Zivilprozeß*
- [53] Schmidt, K. (1997). *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Zweites Buch. Recht der Schuldverhältnissen §244-248 (Geldrecht)* (13th ed.). Berlin: Sellier/de Gruyter.
- [54] Sériaux, A. (2004). Conception juridique d'une opération économique: le paiement. *Revue trimestrielle de droit civil*. 225
- [55] Tallon, D. (1977). Les dettes libellées en monnaie étrangère devant la Chambre des Lords: l'arrêt Miliangos du 5 novembre 1975, *Revue critique de droit international privé*, 485.
- [56] Van Hecke, G. (1964). *Problemes juridiques des emprunts internationaux* (2nd ed.). Leiden: Brill.
- [57] Van Hecke, G. (1972). *International Encyclopedia of Comparative Law. Vol III*. Leiden: Brill.
- [58] Von Caemmerer, E. (1977). Zahlungsort. in Flume, W. (ed.). *Festschrift für F. A. Mann zum 70. Geburtstag am 11 August 1977*, München: Beck C. H.
- [59] White, G. (1976). Judgments in Foreign Currency and the EEC Treaty. *Journal of Business Law*, 7, 60.

[60] Zénati-Castaing, F.; Revet, Th. (2014). *Cours de droit civil - contrats, Théorie générale-quasi-contrats*, Paris: Presses Universitaires de France (P.U.F).

پروہ شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی